

- () . /

« »

() »
«....() () ()

»

«

▪

▪

▪

▪

▪

▪

▪

▪

▪

▪

« »

:

() ()

()

:)()

(- -

»

) «

(

» :

:

:

)

- - (

:

:

)

» (

) «

«

.(« »

:

»

.

.()

-

.

()

.

-

»

-() «

...

() -
.(« »
:
:
.
.(« »)) :
:
:
:(- - .
:
)
(. // -
.(-
:
).
.(« »
:
.
:
:
:
).
:
(
» :
: () ()
.(«
:
:
- () :
« »
« »
-)

۱۰۲

· (c) -
() (B) (B)
) .
//
(.
·
)
(
(-
/ /
·
-
·
-
·
)
(
() .
·
:)
(.

■

■

■

■

1

■

$$):$$

.(-

)

1

<<

>>

(

—

)

(

)

(

—

8

$$\begin{pmatrix} \vdots & \vdots \\ \vdots & \vdots \end{pmatrix}$$

•

•

$$):$$

1

(

-
-

•

•

1

■

■

1

•

■

■

.(

•

1

١٠٥

1.7

1.7

•

•

■ ■ ■ ■ ■

■ ■ ■ ■ ■

•

[illegible][illegible]

■ ■ ■

■

■

$$- \left(\begin{array}{c} \vdots \\ \vdots \end{array} \right) \vdots$$

•

•

— ■

— — — — —

— ■

■

•

[illegible]

—

■ — ■

$$\begin{pmatrix} \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot \end{pmatrix} :$$

(

• • •

—

■ ■ ■

—

— ■

■ ■ ■

1.9

...

•

$$\begin{pmatrix} \vdots & \vdots & \vdots \\ \vdots & \vdots & \vdots \end{pmatrix}$$

•

•

$$\cdot \left(\begin{array}{c} \cdot \\ \cdot \end{array} \right)$$

« »

• •

• •

$$\left(\begin{array}{c} \cdot \\ \cdot \\ \cdot \end{array} \right)$$
$$\begin{pmatrix} \vdots & \vdots \\ \vdots & \vdots \end{pmatrix}$$

—

—

—

—

•

■

-
-

8

—

•	•
•	•

■

$$):$$

(

$$):$$

(

‘ ‘ ‘

۱۱۶

۱۱۵

شتر در قرآن و ادب عرب (عصر جاهلی)

یحیی معروف^۱

وقتی آیات سوره غاشیه یعنی »

() ()

() « را تلاوت می کردم این نکته به ذهن خطور کرد که اسرار نهفته در این مخلوق، که خداوند سبحان نام او را قبل از آسمانهای بی منتهاش برشمرده چیست؟ از سویی دیگر علمای معانی و بیان در مواضع وصل عقیده دارند «وصل، عطف جمله ای بر جمله دیگر با واو است و هنگام اتحاد دو جمله در انشائی و خبری بودن صورت می گیرد» شکی نیست که خداوند جل و علا آیات خود را از نظر بافت و بیان، هماهنگ نازل کرده است بنابراین چه ارتباطی بین شتر، و آسمان، و زمین است؟ آری خداوند رحمان پس از ذکر شتر در خلقتش، آسمان را در بلندایش، کوهها را در برافراشتگی، و زمین را در گستردگی برشمرده است. بنابراین از شتر آغاز کرده که مخلوقی زمینی و بلندتر از زمین است سپس به آسمان یعنی اوج رفعت و بلندی صعود کرده و به کوهها برگشته که پایین تر از آسمان و بالاتر از شتر است سپس به سطح زمین نزول کرده که در این فراز و نشیب قدرت لایزال الهی تجلی می یابد. بر این اساس کسی که در این آیات تأمل می کند عظمت خالق و ابداع او را در خلقت جسم شتر و تفاوت آن با دیگر حیوانات را در می یابد. علی رغم اینکه انسان شتر را به دلیل توانایی فراوان و نیز تحمل موقعیتهای دشوار صحراء به عنوان کشتی صحراء می شناسد با وجود آن شتر در خلال سالیان متمادی توانسته است وجود خود را در سفرها، شخم زمین، و تولید فراوان گوشت، شیر، پوست، کرک و غیره به اثبات رساند. در این مقاله سعی شده جدیدترین دستاوردهای علمی در مورد این موجود شگفت انگیز عرضه شود تا امتیازات آن بر دیگر حیوانات در معرض قضاوت همگان قرار گیرد و با معرفی گوشه‌ای از اسرار این حیوان به اهمیت ذکر آن در کنار آسمان و زمین در آیات شریفه پی برده شود. علاوه بر آن، این حیوان حضوری قوی و فعال در نظم، نشر (خصوصاً عصر جاهلی)، امثال و واژه گزینی عربی دارد که به تفصیل بیان شده است.

واژگان کلیدی: شتر، قرآن، ادب عربی، تعلقات، شعر جاهلی، واژه گزینی.